

28. Økologisk fjerkræ

I dette kapitel finder du vejledning om reglerne for hold af fjerkræ på økologiske bedrifter. Kapitlet gennemgår de krav og retningslinjer til staldforhold, fodring og udeforhold, der gælder for økologisk fjerkræhold. Udgangspunktet er, at du skal sikre høj dyrevelfærd og sørge for, at dyrenes fysiologiske og adfærdsmæssige behov er opfyldt i din besætning.⁹⁷³

28.1 Fodring af økologisk fjerkræ

Du skal som udgangspunkt fodre dit økologiske fjerkræ med økologiske fodermidler produceret på din egen bedrift eller økologisk foder produceret på andre bedrifter i samme region (hele Danmark regnes som én region).⁹⁷⁴ Du har også mulighed for at fodre med eget omlægningsfoder (dvs. foder høstet på andet års omlægningsmarker) eller foder fra dine egne første års omlægningsmarker.⁹⁷⁵ Indkøbt omlægningsfoder fra andre bedrifter og ikke-økologisk foder kan udgøre en andel af foderrationen til dit fjerkræ. Foderet skal opfylde dyrenes ernæringsmæssige behov.⁹⁷⁶

Af hensyn til dyrenes grundlæggende næringsbehov er det derudover tilladt at anvende visse ikke-økologiske foderstoffer.⁹⁷⁷

Du kan læse mere om tilladte ikke-økologiske fodermidler og fodertilsetningsstoffer i afsnit 28.1.2 og 28.1.5.

Mindst 30 pct. af foderet skal komme fra din egen bedrift.⁹⁷⁸ Kan du ikke opfylde 30 pct. kravet, kan du bruge foder, der er produceret i samme region. Kravet kan opfyldes ved at købe foder hos foderstofvirksomheder, der har mærket foderet med, at det indeholder mindst 30 pct. danske fodermidler på årsbasis. Det kan dokumenteres ved hjælp af mærknings-sedler og ved, at det fremgår af kontrakten med foderleverandøren.

Hvis der indgår indkøbt omlægningsfoder*, foder fra første års omlægningsmarker med flerårige afgrøder og proteinafgrøder eller ikke-økologisk foder i foderrationen, skal du lave en foderplan*, hvor de forskellige andele af foderrationen fremgår.⁹⁷⁹

Du må bruge økologiske æg og ægprodukter, som fjerkræfoder.⁹⁸⁰

I tilfælde af katastrofesituationer kan Landbrugsstyrelsen give enkeltstående, midlertidige tilladelser til at bruge større mængder ikke-økologisk foder.⁹⁸¹ Såfremt hele eller dele af Danmark bliver omfattet af katastrofebestemmelserne vil Landbrugsstyrelsen oplyse om muligheden for at søge om dispensation.

⁹⁷³ ØFO bilag II, del II, 1.7.2

⁹⁷⁴ ØFO artikel 6, litra m, og bilag II, del II, pkt. 1.4.1, litra a

⁹⁷⁵ ØFO bilag II, del II, 1.4.1, litra b, og pkt. 1.4.3.1

⁹⁷⁶ ØFO bilag II, del II, 1.4.1, litra b

⁹⁷⁷ ØFO bilag II, del II, 1.4.1, litra i

⁹⁷⁸ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.2, litra a

⁹⁷⁹ ØFO artikel 39, stk. 1

⁹⁸⁰ ØFO bilag II, del II, 1.4.1, litra h

⁹⁸¹ ØFO artikel 22, stk. 2 og (EU) 2020/2146 artikel 3

Tabel 28.1 viser de krævede og tilladte andele af forskellige fodertyper til fjerkræ. Du kan læse mere om retningslinjerne for brug af de forskellige fodertyper i de efterfølgende afsnit.

TABEL 28.1. Fodring af økologisk fjerkræ

Fodertype	Økologisk foder	Ikke-økologisk foder	Foder fra marker under omlægning*	Grovfoder
Mængde**	<p>Som udgangspunkt skal foderet være økologisk og mindst 30 pct. skal komme fra din egen bedrift eller være produceret i samme region (Danmark).⁹⁸²</p> <p>Kravet kan opfyldes ved at købe foder hos foderstofvirksomheder, der har mærket foderet med, at det indeholder mindst 30 pct. danske fodermidler på årsbasis.</p>	<p>Op til 5 pct. proteinfoder til ungfjerkræ.^{***}</p> <p>Du kan bruge ikke-økologiske fodermidler og tilsetningsstoffer fra bilag 3.⁹⁸³</p> <p>Der må bruges fiskemel.⁹⁸⁴ Fiskemel tæller ikke med i de 5 pct. proteinfoder.⁹⁸⁵</p>	<p>Du må bruge 100 pct. omlægningsfoder*, hvis det er produceret på din egen bedrift.</p> <p>Du må bruge indkøbt omlægningsfoder* op til 25 pct.⁹⁸⁶</p> <p>Der kan indgå op til 20 pct. foder fra bedriftens egne første års omlægningsmarker med permanent græs, flerårige afgrøder eller proteinafgrøder.⁹⁸⁷</p>	<p>Skal indgå i den daglige foderration.⁹⁸⁸</p>

** De angivne pct. er regnet på baggrund af foderets tørstofindhold.

*** Du må bruge 5 pct. ikke-økologisk proteinfoder til ungfjerkræ indtil 31. december 2026.⁹⁸⁹

28.1.1 Brug af omlægningsfoder og hjemmeproducerede afgrøder fra første års omlægningsmarker

Der er tre forskellige muligheder for at fodre med afgrøder, der er under omlægning:

1. Du må fodre med op til 100 pct. omlægningsfoder (fra afgrøder, der er høstet tidligst 12 måneder efter påbegyndt omlægning af marken), hvis omlægningsfoderet er dyrket på din bedrifts egne marker, herunder forpagtede marker eller på marker, hvor du har lejet græsningsret, og hvor der er givet anerkendelse af omlægningsperiode* med tilbagevirkende kraft.⁹⁹⁰
2. Omlægningsfoder indkøbt fra andre bedrifter må indgå med op til 25 pct. pr. dyr pr. kalenderår.⁹⁹¹

⁹⁸² ØFO bilag II, del II, 1.9.4.2, litra a

⁹⁸³ ØFO artikel 24, stk. 1, litra c

⁹⁸⁴ (EU) 2021/1165 bilag III, del A, nr. 2

⁹⁸⁵ Fortolkning af (EU) 2021/1165, bilag III, del A, nr. 2

⁹⁸⁶ ØFO punkt 1.4.3.1, litra a

⁹⁸⁷ ØFO punkt 1.4.3.1, litra b

⁹⁸⁸ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.2, litra b

⁹⁸⁹ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.2, litra c

⁹⁹⁰ ØFO bilag II, del II, 1.4.3.1, litra a

⁹⁹¹ ØFO bilag II, del II, 1.4.3.1, litra a

3. Du kan bruge visse foderafgrøder fra dine egne første års omlægningsmarker og fra første års omlægningsmarker med lejet græsningsret med op til 20 pct. af den samlede foderration pr. dyr pr. år, hvis:⁹⁹²
 - 3.1. Foderet er høstet på permanente græsningsarealer eller marker med flerårige foderplanter (f.eks. græs, græs-blandinger og lucerne)
 - 3.2. Foderet er proteinafgrøder (bælgsæd, herunder f.eks. ærter, hestebønner, sødlupin eller blandinger⁹⁹³ af korn og bælgsæd), der er sået efter marken er begyndt omlægning

Hvis du benytter dig af mulighederne nævnt i punkt 2 og 3 ovenfor, skal du være opmærksom på, at den samlede andel af indkøbt omlægningsfoder og foder fra egne første års omlægningsmarker højst må udgøre 25 pct. af foderplanen.⁹⁹⁴

Foderandelene ovenfor opgøres på baggrund af tørstofindholdet i foderet pr. år⁹⁹⁵ og skal fremgå af din foderopgørelse*.⁹⁹⁶

Læs mere om lejet græsningsret hos en ikke-økolog i afsnit 15.4.

28.1.2 Brug af ikke-økologiske fodermidler

Generelt er det ikke tilladt at anvende ikke-økologiske fodermidler til fodring af økologiske dyr. Fodermidler af vegetabilsk eller animalsk oprindelse eller alge- eller gæroprindelse skal således være økologiske.⁹⁹⁷ Der findes dog enkelte undtagelser f.eks. ølgær, som er tilladt ifølge bilag 3. Bemærk, at økologisk gær og ikke-økologisk gær ikke må indgå i samme foderblanding.⁹⁹⁸

For fjerkræ er der desuden en overgangsordning, der udløber 31. december 2026, som tillader, at du må bruge ikke-økologisk proteinfoder til dit ungfjerkræ, hvis du ikke kan skaffe udelukkende økologisk foder.⁹⁹⁹ Landbrugsstyrelsen anser som udgangspunkt ungfjerkræ som værende indtil fjerkræet er stabile i æglægning og vægt. Slagtefjerkræ er som udgangspunkt altid defineret som ungfjerkræ.

Det er en betingelse for brug af ikke-økologisk proteinfoder, at du udarbejder og ajourfører en foderopgørelse*, der viser at den tilladte andel af ikke-økologisk proteinfoder er overholdt.¹⁰⁰⁰ Andelen beregnes pr. kalenderår i pct. af tørstofindholdet. Den højeste tilladte procentdel ikke-økologisk proteinfoder af landbrugsoprindelse¹⁰⁰¹ er 5 pct. pr. kalenderår, indtil 31. december 2026.¹⁰⁰²

⁹⁹² ØFO bilag II, del II, 1.4.3.1, litra b

⁹⁹³ Hvis der er tale om blandinger vurderes blandingsforholdet ud fra frøblanding.

⁹⁹⁴ ØFO bilag II, del II, 1.4.3.1, andet afsnit

⁹⁹⁵ ØFO bilag II, del II, 1.4.3.2

⁹⁹⁶ ØFO artikel 39, stk. 1, litra a

⁹⁹⁷ ØFO bilag II del II, 1.4.1, litra a og litra h

⁹⁹⁸ ØFO bilag II del VII, 1.2

⁹⁹⁹ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.2, litra c

¹⁰⁰⁰ ØFO artikel 39

¹⁰⁰¹ Alt foder af vegetabilsk og animalsk oprindelse, undtagen fiskeprodukter, betegnes som foder af landbrugsoprindelse.

¹⁰⁰² (EU) 2018/1584 af 22. oktober 2018

Hvis vitamin- og mineralblandinger til fjerkræ indeholder ikke-økologisk proteinfoder som bærestoffer, så skal bærestofferne regnes med i de 5 pct. ikke-økologisk proteinfoder.¹⁰⁰³

Du må ikke bruge foderstoffer fremstillet ved brug af kemiske opløsningsmidler.¹⁰⁰⁴ Du må derfor ikke bruge skråprodukter som sojaskrå, rapsskrå og solsikkeskrå, da de er produceret ved hjælp af organiske opløsningsmidler.

Du må ikke bruge kød- og benmel i økologisk produktion. Du må dog godt bruge mel, olier og andre fodermidler, af fisk og andre dyr af akvatisk oprindelse, herunder fiskemel.¹⁰⁰⁵ Se bilag 3. Fiskemel tæller ikke med i de 5 pct. proteinfoder.¹⁰⁰⁶

Hvis specielle urter, krydderier og melasse ikke findes til salg i økologisk form, kan du bruge ikke-økologiske alternativer med op til 1 pct. af dyrenes foderration i tørstof pr. år. Disse ikke-økologiske alternativer skal være produceret eller tilberedt uden kemiske opløsningsmidler.¹⁰⁰⁷ Disse kan eventuelt også findes i foderblandinger, der er mærket med at kunne bruges i økologi.

Det er Landbrugsstyrelsens opfattelse, at melasse samt de fleste krydderier og urter, kan fremskaffes som økologiske i Danmark.

28.1.3 Tildeling af grovfoder til økologisk fjerkræ

Du skal sørge for, at alt fjerkræ har adgang til grovfoder i den daglige foderration, for eksempel friskt grønt, hø, ensilage, rodfrugter, løv eller frugt- og grøntsagsrester.¹⁰⁰⁸ Brød anses ikke for at være grovfoder.

Hvis der opstår forhold, hvor tilgængeligheden af foder på udearealet er begrænset, f.eks. i forbindelse med vedvarende snedække eller meget tørt vejr, skal du supplere med grovfoder til dit fjerkræ.¹⁰⁰⁹

Hvis du pålægges restriktioner eller forpligtigelser, som kræver, at dit fjerkræ holdes indendørs, f.eks. ved fugleinfluenza, skal dit fjerkræ have permanent adgang til tilstrækkelige mængder grovfoder, samt passende materiale, der kan opfylde deres adfærdsmæssige behov.¹⁰¹⁰

28.1.4 Du skal kunne dokumentere, at du fodrer efter økologireglerne

Du skal kunne dokumentere, at du overholder økologireglerne.¹⁰¹¹ Derfor skal du blandt andet kunne dokumentere, at dine dyr får grovfoder dagligt f.eks. med en foderplan. Du skal også dokumentere i en foderopgørelse*, at du på årsbasis overholder de maksimale grænser for anvendelse af indkøbt omlægningsfoder, foder fra første års omlægningsmarker og eventuelt ikke-økologisk foder.

Der er ikke noget krav til udformningen af denne dokumentation. Det skal dog fremgå tydeligt, at du overholder reglerne.

¹⁰⁰³ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.2, litra c

¹⁰⁰⁴ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.2, litra c, nr. ii

¹⁰⁰⁵ (EU) 2021/1165 bilag III, del A, nr. 2

¹⁰⁰⁶ Fortolkning af (EU) 2021/1165, bilag III, del A, nr. 2

¹⁰⁰⁷ ØFO artikel 24, stk. 3, litra e, nr. iv

¹⁰⁰⁸ ØFO bilag II, del II, pkt. 1.9.4.2, litra b

¹⁰⁰⁹ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra i

¹⁰¹⁰ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra j

¹⁰¹¹ ØFO artikel 39, stk. 1, litra a, og bilag II, del II, 1.4.4

En foderopgørelse* er ikke nødvendig:

- Hvis du udelukkende bruger økologisk foder eller omlægningsfoder* fra egen bedrift. Så skal du kun udarbejde en oversigt over de foderemner, som du bruger, med angivelse af mængde.
- Hvis du benytter et delvist økologisk fuldfoder, der er entydigt deklareret, og fodrer supplerende med økologisk grovfoder eller omlægningsgrovfoder produceret på egen bedrift, behøver du også kun at udarbejde en oversigt over foderemnerne med angivelse af mængde.

28.1.5 Fodermidler af mineralisk oprindelse og fodertilsætningsstoffer

Mineralske fodermidler og fodertilsætningsstoffer kan ikke have status som økologiske, men kan være nødvendige for at fodre dyrene i henhold til deres fysiologiske behov. Derfor er en række af disse stoffer tilladt at anvende i økologisk foder.

Mineralske fodermidler og fodertilsætningsstoffer, der fremgår af listen i bilag 3, må bruges i foder til økologiske husdyr.¹⁰¹² Listen indeholder blandt andet de fodertilsætningsstoffer, som du må fodre med eller tilsætte til foderet, hvis det er nødvendigt for at bevare dyrenes sundhed, velfærd og levedygtighed.¹⁰¹³

Listen i bilag 3 er en positivliste. Det betyder, at du kun må bruge mineralske fodermidler og fodertilsætningsstoffer, hvis de står på listen. For eksempel må der ikke anvendes vækstfremmere og syntetiske aminosyrer i foder til økologisk fjerkræ.¹⁰¹⁴

Du må kun opbevare fodertilsætningsstoffer på din økologiske bedrift, der er tilladt til økologisk jordbrugsproduktion.¹⁰¹⁵ Ved brug af tilladte fodertilsætningsstoffer til økologisk foder forudsætter det, at de også er tilladt ifølge den generelle lovgivning.¹⁰¹⁶

Du må bruge nødvendige sporstoffer, vitaminer og provitaminer, hvis de har naturlig oprindelse (dvs. de ikke er syntetiske). Hvis der ikke er naturlige sporstoffer, vitaminer og provitaminer på markedet i tilstrækkelig mængde eller kvalitet kan der anvendes syntetiske alternativer.¹⁰¹⁷

28.1.5.1 Fodertilsætningsstoffer i vand

Det er Landbrugsstyrelsens vurdering, at du må tilsætte fodertilsætningsstoffer, for eksempel vitaminer og mineraler, til dyrenes drikkevand, hvis brugen er i overensstemmelse med de generelle foderregler, og tilsætningen er i overensstemmelse med dyrenes fysiologiske behov med hensyn til næringsstoffer og vandoptag. Vandet skal, efter tilsætning, fremstå som rent. Er det opfyldt, er det ikke nødvendigt at tilbyde drikkevand uden tilsætning ved siden af.¹⁰¹⁸

28.1.6 Forbud mod GMO

¹⁰¹² ØFO artikel 24, stk. 1

¹⁰¹³ ØFO artikel 24, stk. 3, litra e, nr. i.

¹⁰¹⁴ ØFO bilag II, del II, 1.4.1, litra f

¹⁰¹⁵ ØFO bilag III, pkt. 7.2

¹⁰¹⁶ ØFO artikel 9, stk. 3

¹⁰¹⁷ ØFO artikel 24, stk. 3, litra e, nr. ii

¹⁰¹⁸ Fødevarestyrelsen, Vejledning nr. 9514 af 15. juli 2020 om foder og fodervirksomheder (Fodervejledningen) afsnit 8.1

Du må ikke bruge foderstoffer, der består af, indeholder, er fremstillet af eller er fremstillet ved hjælp af genetisk modificerede organismer (GMO*) i økologisk jordbrugsproduktion.¹⁰¹⁹ Veterinære lægemidler er undtaget fra dette krav.¹⁰²⁰

Produkter mærket med en angivelse af, at de kan anvendes i økologisk produktion i overensstemmelse med forordningen, er GMO*-fri, og du behøver ikke sikre dig yderligere dokumentation.¹⁰²¹

Produkter, der består af GMO*, indeholder GMO*, eller som er fremstillet af GMO*, skal være mærket med det, hvis de er fremstillet i EU.¹⁰²² Du kan derfor gå ud fra, at indkøbte foderstoffer ikke er fremstillet af GMO* eller indeholder GMO*, hvis de ikke er mærket med det.¹⁰²³

Du skal dog være opmærksom på, at foderstoffer, der er fremstillet ved hjælp af GMO*, ikke nødvendigvis er omfattet af de generelle mærkningsregler for GMO*. Det kan for eksempel være fodertilsætningsstoffer. Det medfører, at hvis du vil bruge et ikke-økologisk foderprodukt, som skal være tilladt i økologi i øvrigt, skal du kræve, at sælger bekræfter, at produktet ikke er fremstillet ved hjælp af GMO*.¹⁰²⁴ En sådan bekræftelse kan være en erklæring som kan fremgå af følgesedlen eller fakturaen. Du kan også finde en blanket til [sælgers erklæring om GMO-frihed](#) på Landbrugsstyrelsens hjemmeside.

28.2 Velfærd i fjerkræbesætninger

Du skal til enhver tid sikre bedst mulig velfærd for fjerkræet.¹⁰²⁵ Økologisk produktion skal bidrage til høje dyrevelfærdsstandarder og navnlig opfyldelse af dyrs artsspecifikke adfærdsbehov.¹⁰²⁶ Praksis for husdyrhold, herunder belægningsgraden, og opstaldningsforholdene skal sikre, at dyrenes udviklingsmæssige, fysiologiske og adfærdsmæssige behov opfyldes¹⁰²⁷ og enhver form for lidelse, smerte og angst skal undgås og holdes på et minimum i hele dyrets levetid.¹⁰²⁸

Jf. ovenstående, skal omgivelserne tilgodese fjerkræets behov, herunder, at:

- Opstaldning skal foregå under tilstrækkeligt gode og hygiejniske forhold¹⁰²⁹
- Indendørs arealer er tilstrækkeligt store og velforsynede med ren og tør strøelse¹⁰³⁰
- Der er tilstrækkelig frisk luft og dagslys i stalden¹⁰³¹
- Der er adgang til læ og skygge ved udendørs ophold¹⁰³²

¹⁰¹⁹ ØFO artikel 11, stk. 1

¹⁰²⁰ ØFO artikel 5, stk. 1, litra f, nr. iii

¹⁰²¹ ØFO artikel 11, stk. 2, og bilag III, 2.1.2, litra e

¹⁰²² ØFO artikel 11, stk. 2

¹⁰²³ ØFO artikel 11, stk. 2, og stk. 3

¹⁰²⁴ ØFO artikel 11, stk. 1, og stk. 4

¹⁰²⁵ ØFO artikel 4, litra e

¹⁰²⁶ ØFO artikel 4, stk. 1, litra e og artikel 5, stk. 1, litra j

¹⁰²⁷ ØFO bilag II, del II, 1.7.2

¹⁰²⁸ ØFO bilag II, del II, 1.7.7

¹⁰²⁹ ØFO bilag II, del II, 1.5.1.1

¹⁰³⁰ ØFO bilag II, del II, 1.6.1 og 1.6.3

¹⁰³¹ ØFO bilag II, del II, 1.6.1

¹⁰³² ØFO bilag II, del II, 1.7.2 og 1.9.4.4, litra h

- Alle fugle har adgang til foder og rent drikkevand hele døgnet¹⁰³³
- Alle fugle har mulighed for fjerpleje¹⁰³⁴
- Vandfugle har adgang til bedefaciliteter eller et vandløb, dam eller sø, når vejrforhold og hygiejniske forhold tillader det, og ellers adgang til vand hvor de kan dyppe hovedet og soignere fjerdragten¹⁰³⁵

Det er desuden Landbrugsstyrelsens vurdering, at forekomsten af dyr med blodige sår skal minimeres, for at sikre bedst mulig velfærd og mindst mulig smerte og lidelse for dyrene. Hvis der er dyr med blodige sår, skal disse som udgangspunkt isoleres straks. Døde fugle skal du dagligt fjerne og notere i logbog over husdyrproduktion. Du skal angive konstateret eller formodet dødsårsag.¹⁰³⁶

Din økologiske fjerkræbesætning må som udgangspunkt ikke være næbtrimmet. Dog kan der i særlige tilfælde gives tilladelse hertil.¹⁰³⁷

28.2.1 Velfærdsvurderingssystem for æglæggere og hønniker

Landbrugsstyrelsen bruger et velfærdsvurderingssystem for æglæggere og hønniker som basis for en objektiv bedømmelse af den enkelte floks velfærd. Velfærdsvurderingssystemet er udarbejdet på baggrund af ovenstående/førnævnte krav til høj dyrevelfærd og opfyldelse af behov. Vurderingen ender ud i én af tre kategorier:

- God velfærd
- Tilfredsstillende velfærd
- Mindre tilfredsstillende velfærd

Velfærden i en fjerkræbesætning bliver vurderet ud fra et helhedsbillede, men med særligt fokus på, dødelighed, forekomst af fjerpilning og forekomst af kannibalisme. Det er Landbrugsstyrelsens vurdering, at dødeligheden som udgangspunkt ikke må overstige 1,2 pct. pr. måned, hvis velfærden skal betegnes som tilfredsstillende.

28.2.2 Vurdering af fjerpilningsgrad

Landbrugsstyrelsen har i samarbejde med erfaringer i kontrollen udarbejdet en metode til at vurdere fjerpilningsgraden hos æglæggende høner og opdræt, som er verificeret af DCA – Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug og i samarbejde med Århus Universitet. Herigennem vurderes fjerpilningsgraden til at være "let" eller "meget" hos fuglene.

For at vurdere fjerpilningsgraden, tager vi udgangspunkt i nedenstående forhold:

1. Andelen af fugle, der er let pillede, gradueres efter hønernes alder. En fugl er let pillet, hvis den har én bar plet i fjerdragten, hvor der tydeligt ses bar hud. Pletten må ikke være større end 5 cm i diameter. Andelen af fugle, der er let pillede, gradueres efter hønernes alder.
2. En høne er meget pillet, hvis den har én eller flere bare pletter i fjerdragten med en diameter på 5 cm eller større, hvor der tydeligt ses bar hud. Dette er uanset, hvor gamle dyrene er. Andelen af fugle, der er meget pillede, må som udgangspunkt ikke overstige ca. 5 pct.

¹⁰³³ ØFO bilag II, del II, 1.7.2

¹⁰³⁴ ØFO bilag II, del II, 1.6.3 og 1.7.2.

¹⁰³⁵ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra k.

¹⁰³⁶ ØFO bilag II, del II, 1.5.1.1

¹⁰³⁷ ØFO bilag II, del II, 1.7.8

Til vurdering af, hvorvidt velfærden er tilfredsstillende for de "let pillede" æglæggende høner og hønniker, anvendes en vurderingsnøgle, der er gradueret efter hønernes alder, se figur 28.1. For hver leveuge tillægges 1 pct. til andelen af "let pillede" høner, før der er tale om mindre tilfredsstillende velfærd. Det vil sige, at høner der f.eks. er 25 uger gamle, allerede vil have en mindre tilfredsstillende velfærd, når andelen af "let pillede" høner i flokken er 10 pct. Hos høner der er 75 uger gamle vurderes velfærden først som mindre tilfredsstillende, hvis 60 pct. af hønerne er "let pillede" (figur 28.1).

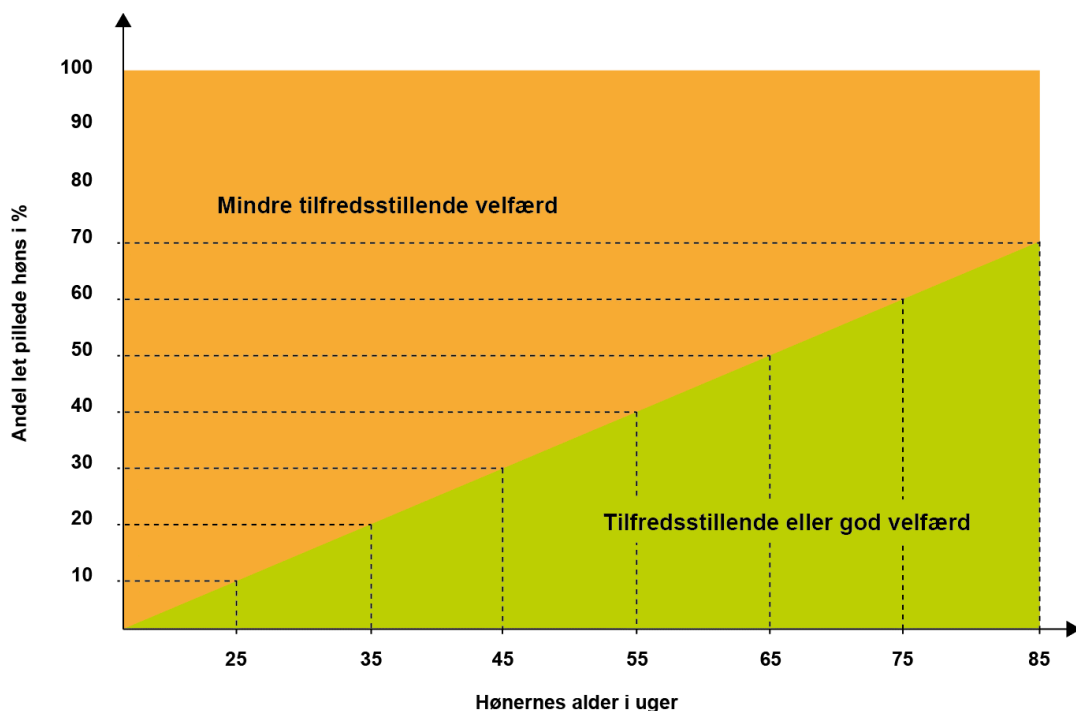
Allerede ved en "mindre tilfredsstillende velfærd" udelukkende på grund af fjerpilning vil Landbrugsstyrelsen kunne påbyde, at der udarbejdes en handlingsplan. Det samme gør sig gældende ved kannibalisme. Handlingsplanen skal have for øje enten at standse fjerpilningen eller kannibalismen i den eksisterende flok, eller at forebygge fjerpilning eller kannibalisme i det næste hold høns.

Handlingsplanen kan med fordel udarbejdes i samarbejde med din konsulent, eller anden rådgiver, men dette er ikke et krav.

Da årsager til fjerpilning og kannibalisme kan være multifaktuelle, vil det være en god idé i din analyse, at iagttage en række parametre, som enten kan være en udløser af fjerpilning eller et tegn på velfærdsproblemer generelt, som for eksempel:

- Opdræt og opdrætsforhold
- Fodersammensætning
- Vandoptagelse
- Æg ydelse og udvikling i ægvægt
- Lystimer og lysintensitet
- Rutiner i forbindelse med den daglige inspektion i anlægget
- Sundhed og sygdom i flokken
- Temperaturforhold og staldklima
- Genetik
- Staldindretning
- Adgang til udearealer og grovfoder.

[Et hjælpeskema til udarbejdelse af en handlingsplan for fjerkræ](#) kan downloades fra Landbrugsstyrelsens hjemmeside. [Et hjælpeskema til udarbejdelse af en handlingsplan for fjerkræ](#) kan downloades fra Landbrugsstyrelsens hjemmeside. Skemaet er alene ment som en hjælp og er ikke nødvendigvis udtømmende.

FIGUR 28.1. Velfærdsvurdering, baseret på andelen af pillede fugle

28.3 Staldforhold

Du skal sørge for, at dyrenes opstaldningsforhold er tilpasset deres biologiske og adfærdsmæssige behov, for eksempel passende bevægelsesfrihed.¹⁰³⁸

Alle dyr, som går ude i vinterperioden fra 1. december til 1. marts eller i perioder med vinterlignende vejr, skal have adgang til ly og læ, enten i form af beplantning eller et læskur/bygning.¹⁰³⁹

Du skal sikre rigelig naturlig ventilation og naturligt lys i staldbygningerne. Du skal sørge for, at luftcirkulationen, støvindholdet, temperaturen, den relative luftfugtighed og koncentrationen af luftarter holdes inden for grænser, der ikke er til gene for dyrene. Det skal du gøre ved korrekt isolering, opvarmning og ventilation i bygningerne.¹⁰⁴⁰

Landbrugsstyrelsen lægger sig op ad de tilladte ammoniak koncentrationer, som er nævnt i nationale regler indenfor husdyrhold og arbejdsmiljø¹⁰⁴¹, hvorfor ammoniakkoncentrationen, som udgangspunkt, ikke må overstige 20 ppm.¹⁰⁴²

¹⁰³⁸ ØFO bilag II, del II, 1.7.2 og 1.6.3

¹⁰³⁹ ØFO bilag II, del II, 1.6.2

¹⁰⁴⁰ ØFO bilag II, del II, 1.6.1

¹⁰⁴¹ Bekendtgørelse nr. 1747 af 30/11/2020 om slagtekyllinger, § 25, nr. 2 litra a og § 9, bekendtgørelse nr. 1748 af 30/11/2020 om kalkuner, § 19, nr. 1 og bekendtgørelse nr. 1426 af 28/06/2021 om stoffer og materialer, bilag 2, afsnit A.

¹⁰⁴² ØFO bilag II, del II 1.6.1

For at sikre, at enhver form for lidelse undgås og holdes på et minimum hele dyrets levetid, er det Landbrugsstyrelsens vurdering, at inventar eller andet ikke må kunne medføre skader på dyrene, hverken i stalden eller på udearealerne.¹⁰⁴³

I fjerkræhuse med etagesystemer gælder følgende:¹⁰⁴⁴

1. De må kun anvendes til forældrefugle, æglæggende høner, hønniker og hanekyllinger fra æglæggerlinjer
2. Der må højst være tre etagers nytteareal inkl. gulvarealet. Se overgangsordning vedr. etager og gødningshåndteringssystem under afsnit 28.3.1.1.
3. Etagerne skal være indrettet, så ekskrementer ikke falder ned på fugle nedenunder, og de skal være udstyret med et effektivt gødningshåndteringssystem. Se overgangsordning vedr. etager og gødningshåndteringssystem under afsnit 28.3.1.1.
4. Der skal være let adgang til at kunne føre tilsyn med fjerkræene
5. Etagesystemerne skal sikre, at alle fugle kan bevæge sig frit og let på de forskellige niveauer eller mellemliggende arealer
6. Der skal være let adgang til udearealer for alle fugle
7. Frihøjden mellem etagerne skal være mindst 45 cm¹⁰⁴⁵
8. Drikke- og fodringsanlæg skal være fordelt, så alle hønsene har lige adgang til foder og vand¹⁰⁴⁶

28.3.1.1 Overgangsordning for krav vedrørende etager og gødningshåndteringssystem

Hvis du før 1. januar 2022 har produceret følgende fjerkræ, som økologisk, kan du være omfattet af en overgangsordning:

- Forældredyr
- Hønniker (til centralopdræt eller æglæggende høner)

I så fald kan du vente, indtil 1. januar 2030, med at opfylde kravene i punkt 2 og 3 ovenfor om, at der højst må være tre etagers nytteareal inkl. gulvarealet, og at etagerne skal være indrettet, så ekskrementer ikke falder ned på fugle nedenunder, og de skal være udstyret med et effektivt gødningshåndteringssystem.¹⁰⁴⁷

Det er dog en betingelse for at være omfattet af overgangsordningen, at det er nødvendigt med en større renovering af dit staldanlæg eller en udskiftning af dit udstyr for, at du kan opfylde de ovenstående krav.¹⁰⁴⁸

Dette betyder, at du frem til 1. januar 2030 ikke overtræder økologireglerne om det maksimale antal etager og gødningshåndteringssystem, selvom du ikke har et gødningshåndteringssystem eller overstiger de maksimale antal etager.

28.3.2 Arealkrav indendørs

Nyttearealet, er det område, der til hver en tid er til rådighed for fuglene. Til nyttearealet regnes alt areal, dyrene har til rådighed, med en frihøjde på 45 cm, en hældning på maks. 14 pct. og en bredde på minimum 30 cm.¹⁰⁴⁹ Redearealet indgår ikke i nyttearealet.¹⁰⁵⁰ Arealer under etager, hvor der ikke opfanges gødning, medregnes heller ikke til nyttearealet.

¹⁰⁴³ ØFO bilag II, del II, 1.7.2 og 1.7.7

¹⁰⁴⁴ (EU) 2020/464, artikel 15, stk. 4

¹⁰⁴⁵ Bekendtgørelse nr. 881 af 28. juni 2016 om beskyttelse af æglæggende høner § 22, nr. 2

¹⁰⁴⁶ Bekendtgørelse nr. 881 af 28. juni 2016 om beskyttelse af æglæggende høner § 2, nr. 3

¹⁰⁴⁷ (EU) 2020/464 artikel 26, stk. 5, jf. artikel 15, stk. 4, litra b) og litra c)

¹⁰⁴⁸ (EU) 2020/464 artikel 26, stk. 5

¹⁰⁴⁹ ØFO artikel 3, nr. 31. Nyttearealet er defineret i overensstemmelse med direktiv 1999/74 EC om mindstekrav til beskyttelse af æglæggende høner.

¹⁰⁵⁰ Bekendtgørelse nr. 881 af 28. juni 2016 om beskyttelse af æglæggende høner § 2, nr. 4

Kravet til nytteareal kan du se i tabel 28.2. Vær opmærksom på, at der er en overgangsordning for hønniker og hanekyllinger fra æglæggerlinjer. Se nedenstående afsnit 28.3.1.1

For hønniker og hanekyllinger fra æglæggerlinjer er der en overgangsordning indtil 1. januar 2030, hvor belægningsgraden kan beregnes på baggrund af nettoarealet. Nettoarealet defineres på samme måde som nyttearealet, dog tæller arealer under etager, hvor der ikke opfanges gødning, med i hønnikernes nettoareal.

TABEL 28.2. Areal krav for fjerkræ¹⁰⁵¹

Typer	Nytteareal
Æglæggende høner, herunder forældredyr	6 dyr pr. m ²
Fjerkræ til slagtning (i faste huse) **	Højst 21 kg levendevægt pr. m ²
Fjerkræ til slagtning i mobile huse***	Højst 30 kg levendevægt pr. m ²
Hønniker og hanekyllinger fra æglæggerlinjer	Højst 21 kg levende vægt pr. m ²

** Fjerkræ til slagtning dækker over slagtekyllinger, perlehøns, ænder, kalkuner og gæs.

*** Dog kun hvis mobile huse er under 150 m².

Mindst en tredjedel af gulvarealet skal være fast, dvs. ikke fuldspaltegulv eller tremmegulv, og være dækket med strøelse såsom halm, høvlspåner, sand eller tørv,¹⁰⁵² som fuglene kan bruge til støvbadning og skrabeareal.¹⁰⁵³ Landbrugsstyrelsen sidestiller drænet gulv med fast gulv. Tørret hønsemøg kan ikke medregnes som strøelse, ligesom areal under A-stativer ikke kan regnes med til den strøede del af nyttearealet.

Til høner skal der være mindst én rede pr. syv høner eller 120 cm² reder pr. fugl, hvis der er fælles reder.¹⁰⁵⁴

Det samlede brugsareal til slagtefjerkræ i fjerkræhuse, i en produktionsenhed*, må ikke overstige 1.600 m².¹⁰⁵⁵

28.3.2.1 Overgangsordning for indendørs areal krav til hønniker til centralopdræt eller til ægproduktion

For hønniker, til centralopdræt eller til ægproduktion, er der en overgangsordning indtil 1. januar 2030, hvor belægningsgraden kan beregnes på baggrund af nettoarealet. Nettoarealet defineres på samme måde som nyttearealet, dog tæller arealer under etager, hvor der ikke opfanges gødning, med i hønnikernes nettoareal.

Det er dog en betingelse for at være omfattet af overgangsordningen, at det er nødvendigt med større tilpasninger af fjerkræhusenes struktur eller yderligere jorderhvervelse for at kunne opfylde kravet.¹⁰⁵⁶

28.3.3 Veranda og anden udendørs tagbelagt bygningsdel (AUB)

¹⁰⁵¹ (EU) 2020/464 artikel 14 og bilag I, del IV

¹⁰⁵² ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra a

¹⁰⁵³ ØFO bilag II, del II, 1.7.2

¹⁰⁵⁴ (EU) 2020/464 artikel 14, og bilag I, del IV, nr. 1

¹⁰⁵⁵ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra m

¹⁰⁵⁶ (EU) 2020/464 artikel 26, stk. 7

Et fjerkræhus kan have enten en veranda, som ikke indgår i det indendørs nytteareal, eller en anden udendørs tagbelagt bygningsdel (også kaldet AUB) bestemt til fjerkræ, som kan indgå i det indendørs nytteareal.¹⁰⁵⁷

Definitionen af en veranda er:¹⁰⁵⁸

- En tilføjet, overdækket, uisoleret udendørs del af en bygning bestemt til fjerkræ
- Den længste side er normalt forsynet med ståltrådshegn eller trådnet
- Der er udendørsklima
- Der er naturlig og, hvor det er nødvendigt, kunstig belysning
- Der er gulv med strøelse

Definitionen af en AUB:¹⁰⁵⁹

- Udendørs tagbelagt bygningsdel bestemt til fjerkræ
- Isoleret på en sådan måde, at den ikke har udeklima
- Fuldt tilgængelig 24 timer i døgnet

Derudover skal en AUB opfylde visse af kravene til staldforhold, som du kan læse mere om under afsnit 28.3.

En AUB skal derfor være konstrueret, så der ikke er udeklima, og dyrene skal kunne være der hele døgnet året rundt. Dette indebærer, at bygningskonstruktionen skal have en isolerende effekt, så der er afskærmet mod vind og nedbør, og dyrenes velbefindende skal sikres hele året.

Vurderingen af, hvorvidt en del af fjerkræhuset er en veranda eller en AUB, vil i praksis bero på en helhedsvurdering. For eksempel vil en tilbygget del af en bygning godt kunne være en AUB, hvis den fremstår som sådan og har den krævede konstruktion og funktion.

28.3.4 Flokstørrelse

Der er grænser for, hvor stor flokstørrelsen i det enkelte fjerkræhus må være.¹⁰⁶⁰ Du kan se flokstørrelserne i tabel 28.3.

TABEL 28.3. Flokstørrelse

Typer	Flokstørrelse
Æglæggende høner, herunder forældredyr	3.000 stk.
Slagtekyllinger	4.800 stk.
Høniker	10.000 stk.
Perlehøns	5.200 stk.
Berberiænder, pekingænder eller moulardænder (hundyr)	4.000 stk.
Berberiænder, pekingænder eller moulardænder (handyr)	3.200 stk.
Kapuner, gæs eller kalkuner	2.500 stk.

¹⁰⁵⁷ (EU) 2020/464 artikel 15, stk. 2, litra c

¹⁰⁵⁸ ØFO artikel 3, nr. 28

¹⁰⁵⁹ (EU) 2020/464 artikel 15, stk. 2, litra c

¹⁰⁶⁰ (EU) 2020/464 artikel 15, stk. 3, litra b

28.3.5 Foder og vand

For at sikre at fjerkræet får opfyldt deres fysiologiske behov, skal der være let adgang til vand og foder.¹⁰⁶¹ For æglæggende høner gælder mindstekravene vist i tabel 28.4.

TABEL 28.4. Pladskrav til vand- og fodringssystemer¹⁰⁶²

Type	Minimum plads pr. høne
Aflange fodertrug	10 cm
Runde fodertrug	4 cm
Drikkerender	2,5 cm
Runde drikketrug	1 cm
Vandnipler eller drikkekopper	1 kop eller nippel pr. 10 høner
Rørdrikkeanlæg	2 kopper eller nipler pr. høne

28.3.6 Siddepinde og hævede platforme

Du skal etablere siddepinde og/eller hævede platforme til alle fjerkræ bortset fra ænder og gæs. Fuglene skal have adgang til dem fra en ung alder, og de skal have en størrelse, der svarer til størrelsen af flokken og fuglen.¹⁰⁶³

Hos æglæggende høner og forældredyr skal der være mindst 18 cm siddepind pr. fugl. For hønniker, hanekyllinger fra æglæggerlinjer og kalkuner skal der være mindst 10 cm siddepind pr. fugl eller mindst 100 cm² hævede platforme pr. fugl. For perlehøns, slagtekyllinger og kapuner skal der være mindst 5 cm siddepind pr. fugl eller mindst 25 cm² hævede platforme pr. fugl.¹⁰⁶⁴

28.3.6.1 Overgangsordning for siddepinde og hævede platforme

Hvis du før 1. januar 2022 har produceret følgende fjerkræ som økologisk, kan du være omfattet af en overgangsordning:

- Slagtekyllinger (*Gallus gallus*)
- Slagtefjerkræ (alt andet fjerkræ til slagt end *Gallus gallus*). Dog kun relevant for kapuner og kalkuner.

I så fald kan du vente, indtil 1. januar 2025, med at opfylde ovenstående krav om siddepinde og hævede platforme.¹⁰⁶⁵

Det er dog en betingelse for at være omfattet af overgangsordningen, at det er nødvendigt med en ombygning af dit staldanlæg eller en udskiftning af dit udstyr for, at du kan opfylde kravet om siddepinde/hævede platforme.¹⁰⁶⁶

Dette betyder, at du frem til 1. januar 2025 ikke overtræder økologireglerne om siddepinde/hævede platforme, selvom du ikke har siddepinde til dine slagtekyllinger, kapuner eller kalkuner.

¹⁰⁶¹ ØFO bilag II, del II, 1.7.2

¹⁰⁶² Bekendtgørelse nr. 881 af 28. juni 2016 om beskyttelse af æglæggende høner, med senere ændringer.

¹⁰⁶³ (EU) 2020/464 artikel 15, stk. 5, og bilag I, del IV

¹⁰⁶⁴ (EU) 2020/464 artikel 15, stk. 5 og bilag I, del IV

¹⁰⁶⁵ (EU) 2020/464 artikel 26, stk. 4

¹⁰⁶⁶ (EU) 2020/464 artikel 26, stk. 4

28.3.7 Lysforhold

Der skal være rigelig naturligt lys i stalden.¹⁰⁶⁷ Det er Landbrugsstyrelsens vurdering, at lyset bør være jævnt fordelt (indirekte og diffust).

Du kan supplere det naturlige lys med kunstig belysning, så der dagligt er lys i op til 16 timer med en sammenhængende natlig hvileperiode uden kunstigt lys på mindst 8 timer.¹⁰⁶⁸ Dette gælder både inde og ude. Hvis dyrene er ude hele natten, skal de også have en natlig hvileperiode uden kunstigt lys på mindst 8 timer for hver 24 timer.¹⁰⁶⁹ Landbrugsstyrelsen vurderer den natlige hvileperiode som værende de mørke timer uden supplement af kunstigt lys.

Du må undtagelsesvist fravige reglerne, om dæmpning af lyset i en kortere periode, i tilfælde af konkrete problemer i din besætning, men kun hvis andre tiltag ikke har kunnet forhindre problemet, og hvis det er nødvendigt for at undgå større lidelse for dyrene. Det kan f.eks. være i tilfælde af problemer med fjerpilning og kannibalisme i fjerkræflokken. Dæmpning af lyset må kun bruges i en så kort periode som højst nødvendigt. Du skal notere dette i din logbog med angivelse af periode og årsag.¹⁰⁷⁰

28.3.8 Brug af eltråde ved klumpning

For at sikre høj dyrevelfærd skal du sørge for, at dyrenes udviklingsmæssige, fysiologiske og adfærdsmæssige behov bliver opfyldt gennem opdrætsmetoder og staldforhold.¹⁰⁷¹

Enhver form for lidelse, smerte og angst skal undgås og skal holdes på et minimum i hele dyrets levetid, herunder i forbindelse med slagtning.¹⁰⁷² Du må derfor ikke have eltråd i fjerkræstalden. Du må dog undtagelsesvist bruge eltråd til at afhjælpe problemer med klumpning hos fjerkræ, men kun hvis andre tiltag ikke har kunnet forhindre problemet, og hvis det er nødvendigt for at undgå større lidelse for dyrene. Eltråd må kun bruges i en så kort periode som højst nødvendigt.

Du skal altid underrette Landbrugsstyrelsen ved anvendelse af eltråd i stalden. Du skal i underretningen vedlægge en beskrivelse af, hvilke tiltag du allerede har prøvet, samt en plan over, hvad du fremadrettet vil gøre for at afhjælpe problemet.

Du skal i planen også oplyse en dato for hvornår problemet med klumpning forventes at være løst. Hvis problemet ikke er løst senest denne dato, skal du sende en revideret plan med en ny dato for forventet løsning af problemet og oplyse, hvorfor det ikke er løst endnu. Du skal også give Landbrugsstyrelsen besked, når problemet er løst.

Du skal sende din underretning til Landbrugsstyrelsen snarest muligt og senest den dag, hvor eltråden bliver sat op. Hvis du ikke har underrettet os om opsætning af eltråd i forbindelse med klumpning, kan det få betydning på en evt. økologisk kontrol. Du skal pille eltråden ned og fjerne den fra stalden, lige så snart problemet er løst.

¹⁰⁶⁷ ØFO bilag II, del II, 1.6.1, sidste pkt.

¹⁰⁶⁸ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra I

¹⁰⁶⁹ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra I

¹⁰⁷⁰ ØFO artikel 39, stk. 1, litra a og bilag II, del II, pkt. 1.7.2 og 1.7.7

¹⁰⁷¹ ØFO bilag II, del II, 1.7.2

¹⁰⁷² ØFO bilag II, del II, 1.7.7

28.3.9 Udgangshuller

Fjerkræhuse skal bygges på en sådan måde, at alle fuglene har let adgang til udendørsarealer. Derfor skal fjerkræhuset have indgangs- og udgangshuller, der giver direkte adgang til udearealer, og er af en størrelse, som passer til fuglene. Fuglene skal desuden have adgang til hullerne uden hindringer, og hvis hullerne er hævede, skal der være en rampe.¹⁰⁷³

Længden af udgangshullerne fra fjerkræhusets ydre grænse, dvs. fra stalden og ud til hønsegården, skal være mindst fire meter pr. 100 m² af fjerkræhusets mindste indendørs nytteareal.¹⁰⁷⁴ Fjerkræhusets indendørs nytteareal defineres som gulvarealet og arealet på slats og/eller etagesystem (se afsnit 28.3.1 for definition af nytteareal).¹⁰⁷⁵

Hvis fjerkræhuset er udstyret med en veranda eller en AUB (se definition af disse i afsnit 28.3.2), skal den ydre grænse fra både fjerkræhuset til verandaen/AUB, samt fra verandaen/AUB, have ind- og udgangshuller, der giver let adgang til henholdsvis veranda/AUB eller udearealet. Størrelsen af ind- og udgangshuller mellem fjerkræhuset og verandaen/AUB skal have en samlet længde på mindst 2 meter pr. 100 m² af fjerkræhusets indendørs nytteareal.¹⁰⁷⁶

28.3.9.1 Overgangsordning vedrørende udgangshuller til veranda/AUB

Hvis du før 1. januar 2022 har produceret følgende fjerkræ som økologisk, kan du være omfattet af en overgangsordning:

- Forældredyr
- Hønniker (til centralopdræt og æglæggende høner)
- Æglæggende høner
- Slagtekyllinger (*Gallus gallus*)
- Slagtefjerkræ (alt andet fjerkræ til slagt end *Gallus gallus*)

I så fald kan du vente, indtil 1. januar 2025, med at opfylde ovenstående krav om mindst 2 meter udgangshul pr. 100 m² af fjerkræhusets indendørs nytteareal. Det er dog en betingelse, at det er nødvendigt med en ombygning af staldanlægget for at opfylde kravet.¹⁰⁷⁷

Det betyder, at hvis du producerer økologiske hønniker, og udgangshullerne mellem den indre stald og tilbygningen er 1,5 meter pr. 100 m² af det husareal, der til enhver tid er til rådighed for hønnikerne, så vil dette opfylde økologireglerne om udgangshuller indtil 31. december 2024.¹⁰⁷⁸

28.3.10 Opmåling af stalde

Du måler arealer fra inderside til inderside af inventar. Dog måler du fra midt til midt af inventaret, hvis der er tale om åbent inventar. Vægge måler du fra inderside til inderside.

¹⁰⁷³ (EU) 2020/464 artikel 15, stk. 1, litra a-c

¹⁰⁷⁴ (EU) 2020/464 artikel 15, stk. 2, litra b

¹⁰⁷⁵ ØFO artikel 3, nr. 31. Nyttearealet er defineret i overensstemmelse med direktiv 1999/74 EC om mindstekrav til beskyttelse af æglæggende høner

¹⁰⁷⁶ (EU) 2020/464 artikel 15, stk. 2, litra b

¹⁰⁷⁷ (EU) 2020/464 artikel 26, stk. 2

¹⁰⁷⁸ Økologibekg. § 27

Nyttearealet er det areal, som dyrene til hver en tid har til rådighed, herunder en evt. AUB som defineret i afsnit 28.3.2. Du skal fratække arealer, hvor der står eller hænger inventar (vand/fodertrug, redekasser, siddepinde og A-stativer) og stolper, som forhindrer dyrene i at bruge arealet.

28.3.11 Skillevæg og adskillelse i stalden

Flokstørrelsen i én enkelt afdeling i et fjerkræhus må ikke overstige de nævnte grænser i tabel 28.3. Da fjerkræhuse typisk består af flere afdelinger, skal der sikres en tilstrækkelig adskillelse af den enkelte afdeling, så kontakten med andre flokke er begrænset, og at fugle fra forskellige flokke ikke kan blandes i fjerkræhuset.¹⁰⁷⁹ Det er dog muligt at have gennemgående fodringsanlæg, ægtransportbånd mv., når disse kun er omgivet af mindre åbninger.

Hvis dit fjerkræhus har en veranda eller AUB, så skal der også være en adskillelse i disse, som skal sikre, at flokstørrelsen ikke overstiger det tilladte. Adskillelsen skal overholde de samme krav som i den inderste del af stalden, som beskrevet nedenfor.

I stalde til æglæggende høner, forældredyr, hønniker, hanekyllinger fra æglæggerlinjer og slagtekyllinger skal afdelingerne være adskilt med faste skillevægge, halvlukkede skillevægge eller net eller trådnat.¹⁰⁸⁰

Ved slagtefjerkræ, undtagen slagtekyllinger, skal afdelingerne være adskilt af faste skillevægge. Den faste skillevæg skal sikre en fuldstændig fysisk adskillelse fra gulvet til taget af bygningen for hver afdeling i fjerkræhuset.¹⁰⁸¹

28.3.11.1 Overgangsordning for faste skillevægge til slagtefjerkræ

Hvis du har produceret slagtefjerkræ (alt andet fjerkræ til slagt end *Gallus gallus*) før 1. januar 2022, kan du vente med at lave fast adskillelse fra gulv til tag mellem afdelingerne til 1. januar 2025. Det er dog en betingelse, at det er nødvendigt med en ombygning af dyrenes staldanlæg eller en udskiftning af udstyr for at opfylde kravet om fast skillevæg fra gulv til tag.¹⁰⁸²

Dette betyder, at du frem til 1. januar 2025 overholder økologireglerne om adskillelse mellem slagtefjerkræ, hvis du har en fysisk adskillelse mellem afdelingerne, som består af en fast skillevæg på minimum 2/3 af den totale højde i stalden. Hvis stalden er højere end 6 meter, er det i overgangsperioden fortsat tilstrækkeligt, at skillevæggen er 4 meter høj.

28.4 Rengøring af stalde i forbindelse med holdskifte

Du skal tømme fjerkræhuset mellem opdræt af to hold fjerkræ. Bygningen inkl. udstyr skal rengøres og desinficeres, inden du indsætter et nyt hold fjerkræ.¹⁰⁸³

Mobile huse uden bund, skal du også rengøre og desinficere, selvom du flytter huset i forbindelse med holdskiftet.

Du må bruge de midler, der er nævnt i bilag 4, til rengøring og desinfektion af stalde, folde, udstyr og redskaber.

Til rengøring og desinficering af lastbiler og kasser til transport må du bruge rengørings- og desinfektionsmidler, der er godkendt til formålet efter de generelle regler.

¹⁰⁷⁹ (EU) 2020/464 artikel 15, stk. 3. litra a

¹⁰⁸⁰ (EU) 2020/464 artikel 15, stk. 3. litra d

¹⁰⁸¹ (EU) 2020/464 artikel 15, stk. 3. litra c

¹⁰⁸² (EU) 2020/464 artikel 26, stk. 4

¹⁰⁸³ ØFO bilag II, del II, pkt. 1.9.4.4, litra c

Har du problemer med skadedyr¹⁰⁸⁴, har du følgende muligheder:

- Rotter. Du skal kontakte kommunens tekniske forvaltning. De foretager rottebekæmpelse efter gældende lovgivning og vejleder herom.
- Mus må du bekæmpe med midler godkendt til bekæmpelse af gnavere (rodenticider) i fælder.
- Fluer og andre insekter skal du bekæmpe med mekaniske eller biologiske metoder, for eksempel fluepapir eller rovfluer. Desuden må du bruge produkterne i bilag 1, hvis de er godkendt til brug indendørs.

28.5 Adgang til udeareal

Økologiske dyr skal have permanent adgang til udearealer, så de kan motionere, og fortrinsvis græsarealer når vejrforholdene, de sæsonbestemte forhold og jordbundens tilstand tillader det.¹⁰⁸⁵ Fjerkræ skal have adgang til udeareal mindst en tredjedel af deres liv.¹⁰⁸⁶ Om dagen skal fjerkræ have adgang til et udeareal fra så ung en alder, som det er praktisk muligt, og deres fysiologiske og fysiske kondition tillader det.¹⁰⁸⁷ Det er Landbrugsstyrelsens vurdering, at dyrene har den fysiologiske og fysiske kondition til at komme ud, senest når de er fuldfjerede. For hønniker forekommer dette i praksis ca. omkring 6-7 ugers alderen.

Ovenstående krav gælder ikke hvis der er midlertidige restriktioner eller forpligtigelser pålagt på baggrund af EU-lovgivningen.¹⁰⁸⁸

Udearealer til fjerkræ skal være attraktive for fuglene og fuldt tilgængelige for alle fjerkræ.¹⁰⁸⁹

Udearealer til fjerkræ skal som udgangspunkt have gennemgået mindst 12 måneders omlægning*, inden du må lukke fuglene ud på arealerne.¹⁰⁹⁰

I de kommende afsnit får du beskrevet de retningslinjer, der sikrer, at dyrenes velfærd, biologiske- og adfærdsmæssige behov bliver opfyldt, på udearealerne.

28.5.1 Udearealets udformning

Arealkravene til udearealer for fjerkræ kan ses i tabel 28.5.

Du skal sørge for, at udearealet til en enkelt flok er adskilt fra udearealet til en anden flok. Dette er for at sikre begrænset kontakt mellem flokkene, samt at fugle fra de forskellige flokke ikke kan blandes.¹⁰⁹¹

Udendørsarealer kan være delvist overdækkede, og verandaer betragtes ikke som udendørsarealer.¹⁰⁹² Hvis der bliver pålagt restriktioner for fjerkræets adgang til udearealer på baggrund af EU lovgivningen, f.eks. ved fugleinfluenza, kan

¹⁰⁸⁴ ØFO bilag II, del II, pkt. 1.5.1.7

¹⁰⁸⁵ ØFO bilag II, del II, 1.7.3

¹⁰⁸⁶ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra d

¹⁰⁸⁷ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra e

¹⁰⁸⁸ ØFO bilag II, del II, 1.7.3, 1.9.4.4, litra d og litra e

¹⁰⁸⁹ (EU) 2020/464, artikel 16, stk. 1

¹⁰⁹⁰ ØFO bilag II, del II, 1.4.3.1

¹⁰⁹¹ (EU) 2020/464, artikel 16, stk. 2

¹⁰⁹² ØFO bilag II, del II, 1.6.5

verandaen dog medregnes som et udeareal til ynglefugle og hønniker på under 18 uger.¹⁰⁹³ I sådanne tilfælde skal verandaen dog som minimum være overdækket med net, der forhindrer vilde fugle i at komme ind. Se definitionen af en veranda (og en anden udendørs tagbelagt bygning) i afsnit 28.3.2.

Udearealer til fjerkræ skal være attraktive,¹⁰⁹⁴ og skal for størstedelens vedkommende være dækket af vegetation bestående af forskellige planter.¹⁰⁹⁵ Vegetationen på udearealet skal vedligeholdes regelmæssigt så der undgås et overskud af næringsstoffer.¹⁰⁹⁶ Du skal sørge for, at arealet ikke er meget vådt eller sumpet.¹⁰⁹⁷ Dette gælder også foran udgangshullerne, så det er attraktivt for fuglene af komme ud. Du kan læse mere om kravene til beplantning, samt ly og læ i afsnit 28.5.3.

For gæs, skal der være græs på udearealet, så de kan tilfredsstille deres behov for at spise græs.¹⁰⁹⁸

TABEL 28.5. Areal krav til udearealer for fjerkræ¹⁰⁹⁹

Typer	Areal, der skal være til rådighed pr. foldskift pr. dyr**	
	Faste huse	Mobile huse ¹¹⁰⁰
Æglæggende høner og forældredyr	4 m ²	4 m ²
Hønniker og hanekyllinger fra æglæggerlinjer	1 m ²	1 m ²
Slagtekyllinger	4 m ²	2,5 m ²
Kapuner	4 m ²	4 m ²
Perlehøns	4 m ²	4 m ²
Pekingænder, berberænder og mulardænder	4,5 m ²	4,5 m ²
Kalkuner	10 m ²	10 m ²
Gæs	15 m ²	

** Det er en forudsætning, at grænsen på 170 kg N fra husdyrgødning/ha/år ikke bliver overskredet.¹¹⁰¹

28.5.1.1 Overgangsordning vedr. arealkrav til udearealer til hønniker til centralopdræt

Hvis du før 1. januar 2022 har produceret hønniker til centralopdræt, som økologisk, kan du være omfattet af en overgangsordning.

I så fald kan du vente, indtil 1. januar 2030, med at opfylde ovenstående krav om mindst 1m² pr. fugl på udearealet.

¹⁰⁹³ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra f

¹⁰⁹⁴ (EU) 2020/464, artikel 16, stk. 1

¹⁰⁹⁵ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra h og (EU) 2020/464, artikel 16, stk. 3

¹⁰⁹⁶ (EU) 2020/464, artikel 16, stk. 5

¹⁰⁹⁷ ØFO bilag II, del II, 1.6.10

¹⁰⁹⁸ (EU) 2020/464, artikel 16, stk. 6

¹⁰⁹⁹ (EU) 2020/464, artikel 14 og bilag I, del IV

¹¹⁰⁰ For arealkravene for mobile huse til fjerkræ, bortset fra slagtekyllinger, gælder de samme regler som for de faste huse.

¹¹⁰¹ ØFO bilag II, del I, 1.9.4

Det er dog en betingelse for at være omfattet af overgangsordningen, at det er nødvendigt med større tilpasninger af fjerkræhusenes struktur eller yderligere jorderhvervelse for at kunne opfylde kravet.¹¹⁰²

28.5.2 Vand på udearealet

Udearealerne skal desuden forsyne fjerkræet med let adgang til et tilstrækkeligt antal drikkekar.¹¹⁰³ Som udgangspunkt vurderer Landbrugsstyrelsen, at der er let adgang til vand på udearealet, hvis radius fra udgangs-/indgangshul til fjerneste hjørne af hønsegården er mindre end 150 meter, som beskrevet i rapporten fra EGTOP fra 2012.¹¹⁰⁴ Hvis radius forlænges op til de tilladte 350 meter¹¹⁰⁵, er det Landbrugsstyrelsens vurdering, at det kan være nødvendigt med vand tilgængeligt på udearealet, jf. rapporten fra EGTOP. Dette kan f.eks. være ved at placere vand på ydersiden af huset. Alternativt kan der etableres vand i verandaen.

Det vil være en konkret vurdering i hvert tilfælde, hvorvidt fjerkræet har let adgang til et tilstrækkeligt antal drikkekar, og placeringen af vandet kan have betydning herfor.

Vandfugle skal have adgang til et vandløb, en dam eller sø, når vejrforholdene og de hygiejniske forhold tillader det, for at tilgodese deres artsspecifikke behov. Hvis vejrforholdene ikke tillader denne adgang, skal de have adgang til vand, så de kan dyppe hovedet og dermed soignere deres fjerdragt.¹¹⁰⁶ Vær opmærksom på, at der er generelle regler omkring husdyrgødning, som skal overholdes. Disse administreres af Miljøstyrelsen.

28.5.3 Krav til beplantning for udearealer og tomgangsperiode

Udearealer til fjerkræ skal overvejende være dækket af vegetation.¹¹⁰⁷ For at sikre et varieret og attraktivt udeareal skal vegetationen bestå af forskellige planter.¹¹⁰⁸ Det anbefales, at have mindst fem forskellige plantearter fra mindst tre forskellige familier. Vegetationen på udearealerne skal desuden vedligeholdes regelmæssigt for at undgå, at der kommer overskud af næringsstoffer.¹¹⁰⁹

Du skal sørge for, at dyrene anvender hele udearealet jævnt fordelt. Dette skal gøres ved at give fuglene et tilstrækkeligt antal skjul eller ly, buske eller træer fordelt over hele udearealet.¹¹¹⁰

Hvis hønsegården er mere end 150 meter i radius fra fjerneste hjørne til nærmeste indgangs-/udgangshul og maksimalt op til 350 meter, skal der findes tilstrækkeligt mange steder, hvor fuglene kan søge ly mod vejr og rovdyr, jævnt fordelt over hele udearealet. I dette tilfælde skal der være mindst fire steder med ly pr. hektar.¹¹¹¹

¹¹⁰² (EU) 2020/464 artikel 26, stk. 7

¹¹⁰³ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra g.

¹¹⁰⁴ EGTOP/4/2012, Report on Poultry

¹¹⁰⁵ (EU) 2020/848, artikel 16, stk. 6

¹¹⁰⁶ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra k

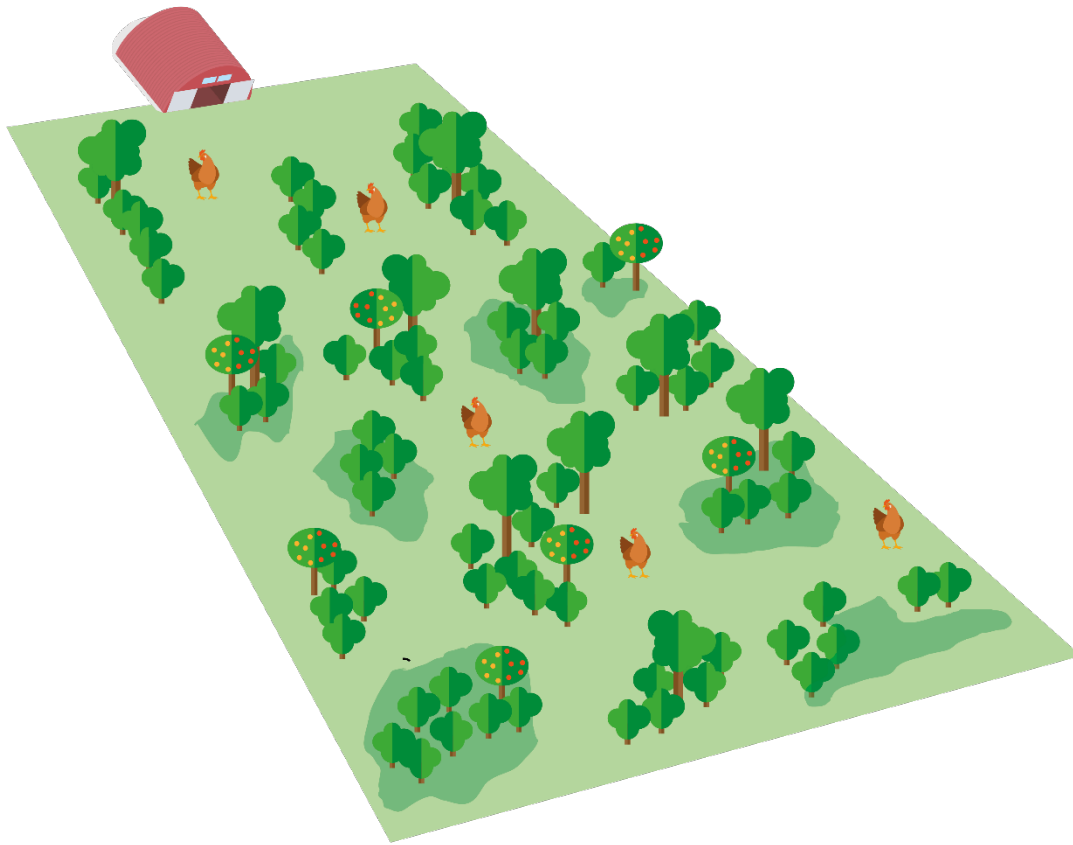
¹¹⁰⁷ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra h og (EU) 2020/464, artikel 16, stk. 3

¹¹⁰⁸ (EU) 2020/464, artikel 16, stk. 1 og stk. 3

¹¹⁰⁹ (EU) 2020/464, artikel 16, stk. 5

¹¹¹⁰ (EU) 2020/464 artikel 16, stk. 4

¹¹¹¹ (EU) 2020/464 artikel 16, stk. 6

FIGUR 28.2. Illustration af forslag til beplantning for udearealer til fjerkræ.

Figur 28.2 illustrerer et eksempel på, hvordan beplantningen med fordel kan udformes i en hønsegård. Illustrationen er et forslag til, hvordan man kan opfylde dem. I illustrationen er der træer og/eller buske i mindst 50 pct. af arealet, og i mindst 20 pct. af arealet er der bunddække. Det betyder, at i alt 70 pct. af udearealet er dækket af vegetation. For at sikre at dyrene benytter hele udearealet, kan beplantningen udformes som korridorer eller øer af træer/buske. Det anbefales desuden, at der er højst 25 meter fra udgangshullerne til den første beplantning, og højst 20 meter mellem træer og/eller buske. Dette hjælper til at få fuglene ud på arealet og sikrer, at de anvender hele udearealet jævnt fordelt. Da fjerkræ som udgangspunkt har adgang til deres udeareal hele året, anbefales det at bruge stedsegrønne planter og buske, som sikrer flyverskjul hele året.

Der skal være en tomgangsperiode mellem opdræt af to flokke. I tomgangsperioden skal bygninger og udstyr rengøres og desinficeres.¹¹¹² Derudover skal tomgangsperioden sikre, at hønsegården/fjerkræfolden får hvile, så vegetationen kan gro frem igen, og at vegetationskravene er opfyldt i hele den periode, hvor den efterfølgende flok har adgang til hønsegården.¹¹¹³

Det vil være en konkret vurdering i hvert tilfælde, hvorvidt arealet lever op til kravene om beplantning. Mængden af beplantning vil også have betydning for, hvor lang en tomgangsperiode der bør være imellem to fjerkræhold, idet en hønsegård med lidt beplantning bliver hurtigere slidt end en hønsegård med meget beplantning.

¹¹¹² ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra c

¹¹¹³ ØFO bilag II, del II, 19.4.4, litra c og Økologibek. § 25

Kravet om tomgangsperiode gælder ikke for små fjerkræflokke, som ikke holdes i folde/hønsegårde, og som kan bevæge sig frit hele dagen.¹¹¹⁴

Vær opmærksom på, at der gælder særlige krav for at opnå grundbetaling og økologisk Arealtilskud til beplantede arealer.

28.5.4 Krav til udeareal ved mobile huse

Mobile huse kan anvendes til fjerkræ, under forudsætning af, at de regelmæssigt, og mindst mellem hver fjerkræflok, flyttes rundt for at sikre, at fuglene har adgang til vegetation.¹¹¹⁵ Det er Landbrugsstyrelsens anbefaling, at der altid er grønt lige udenfor udgangshullerne, for at sikre, at udearealet er attraktivt for fuglene at komme ud på.¹¹¹⁶

For slagtekyllinger er arealkravet til udearealet ved opstaldning i mobile huse 2,5 m² pr. fugl.¹¹¹⁷ For alle andre fjerkræ er der de samme arealkrav til udearealet som ved opstaldning i en fast stald.

28.6 Slagtealder for fjerkræ

For at undgå anvendelse af intensive opdrætsmetoder skal fjerkræ enten opdrættes, indtil de når en given mindstealder, eller komme fra langsomt voksende racer, der er egnet til frilandsopdræt.¹¹¹⁸ Langsomt voksende slagtekyllingeracer er defineret som kyllinger med en væksthastighed, der gennemsnitlig over tre på hinanden følgende hold ikke overstiger 38 gram pr. dyr pr. dag¹¹¹⁹. Langsomt voksende kalkuner er defineret som kalkuner med en væksthastighed, der gennemsnitlig over tre på hinanden følgende hold ikke overstiger 90 gram pr. dyr pr. dag¹¹²⁰. Den gennemsnitlige væksthastighed i det enkelte hus måles som den gennemsnitlige væksthastighed for det aktuelle hold og de to forudgående hold i det enkelte hus.

Har du langsomt voksende racer og har indsat ikke-økologisk fjerkræ, kan du slagte dyrene, når omlægningstiden* på 70 dage er overholdt.¹¹²¹

Hvis du indsætter ikke-langsomt voksende racer, kan du se i nedenstående tabel 28.6, hvornår du kan slagte dem som økologiske.

¹¹¹⁴ ØFO bilag II, del II, 1.9.4.4, litra c

¹¹¹⁵ (EU) 2020/464 artikel 15, stk. 6

¹¹¹⁶ (EU) 2020/464 artikel 16, stk. 1

¹¹¹⁷ (EU) 2020/464 artikel 14, og bilag I, del IV, nr. 4

¹¹¹⁸ ØFO bilag II, del II, pkt. 1.9.4.1

¹¹¹⁹ Økologibek. § 23

¹¹²⁰ Økologibek. § 24

¹¹²¹ ØFO bilag II, del II, 1.2.2, litra c

TABEL 28.6. Mindste slagtealder for fjerkræarter ved ikke-langsomt-voksende racer¹¹²²

Typen	Slagtealder
Slagtekyllinger	81 dage
Perlehøns	94 dage
Pekingænder	49 dage
Moskusænder og berberænder (hundyr)	70 dage
Moskusænder og berberænder (handyr)	84 dage
Moulardænder	92 dage
Kalkuner (handyr) og gæs	140 dage
Kalkuner (hundyr)	100 dage
Kapuner	150 dage

¹¹²² ØFO bilag II, del II, 1.9.4.1, litra a-i